

Милка В. Николић*
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Катедра за српски језик

https://doi.org/10.18485/ai_zsjoski.2019.2.ch12
821.163.41.09.32 Петровић У.
811.163.41'373

ЛЕКСИКА САВРЕМЕНЕ СРПСКЕ ПРОЗЕ ЗА ДЕЦУ У 21. ВЕКУ НА ПРИМЕРУ СТВАРАЛАШТВА УРОША ПЕТРОВИЋА**

У овом раду се са лингвостилистичког аспекта разматра избор лексике у најновијој српској прози за децу на примеру стваралаштва Уроша Петровића. Корпус истраживања чини једанаест приповедних дела овог аутора. Анализа показује следеће одлике Петровићеве прозе: (а) мање су заступљена одступања од творбених модела, семантичка онеобичавања и уопште јединице са експресивном вредношћу; (б) заступљенија је лексика блиска детету које одраста у доба савремене технологије; (в) укључују се неуметнички жанрови у приповедну прозу. Петровићево опредељење у погледу жанра (епска фантастика, роман у загонеткама) утицало је на избор лексике.

Кључне речи: писац Урош Петровић, српска проза за децу, жанр, стилистички поступак, општи лексички фонд, стилски маркирана лексика.

---

* milkanik75@gmail.com

1 Овај рад написан је у оквиру пројекта *Динамика сѝрукѝура савременој срѝској језика* (2011–2019), број 178014, који финансира Министарство науке и просвете Републике Србије.

1. Увод

У раду се са лингвостилистичког аспекта сагледава избор лексике у најновијој српској прози за децу на примеру стваралаштва Уроша Петровића (1967).¹ Стваралаштво овог писаца има висок образовни потенцијал јер код младих читалаца може допринети: (1) развијању маште у свету фантастике, псеудоисторије и словенске митологије; (2) јачању еколошке свести и подстицању поштовања према природи; (2) интересовању за науку и научни начин размишљања; (3) изграђивању истраживачког духа, стваралачког мишљења и примењивог знања. Петровићева литерарна дела привлачна су публици, између осталог, и због начина на који се у његовим делима остварују жанровске конвенције.²

Циљ овог рада јесте (1) да се испитају лексика и стилистички поступци којима је захваћен лексички план Петровићеве прозе, као и (2) да се сагледају принципи стилогености његовог избора и употребе лексике. Корпус истраживања чини једанаест приповедних дела, различитих по жанровским одликама.

Лингвостилистичку анализу спроводимо пратећи Петровићев стваралачки приступ од романа *Авен и јазојас у Земљи Ваука* (2003) до романа *Неко се уселио у ону сџару вилу* (2018). Очекивано је да се у временском распону од петнаест година мењао пишчев однос

1 Урош Петровић је коаутор програма *НТЦ Систем учења* и аутор едукативног концепта *Зајонейна иишњања*, који подстичу развој функционалног знања и креативног мишљења. Награђен је за допринос култури (2009), за допринос савременом изразу у литератури за децу (2011) и изузетан допринос из области културе и образовања (2014).

2 Истражујући поетичке доминанте најновије српске прозе за децу, Анкица Вучковић (2016) сврстава Петровићево романо-неспко стваралаштво у *еклектички роман* за децу.

према језичко-стилским вредностима лексике, као што се мењао и жанровски аспект његовог стваралаштва.³

2. Теоријски приступ

Проза Уроша Петровића привукла је пажњу проучавалаца књижевности за децу: (1) истраживане су поетичке особености његовог стваралаштва (в. Главнић 2012; Главнић 2013; Главнић 2014; Паулица 2014а; Паулица 2014б; Пешикан Љуштановић 2012а; Пешикан Љуштановић 2012б; Пешикан Љуштановић 2014); (2) разматране су образовне вредности (в. Кљајић 2015); (3) на крају, испитиване су и поједине лингвистичке карактеристике (в. Зорић 2018).

Познаваоци Петровићевог стваралаштва указују да његова приповедна дела треба читати у жанровском кључу. Први његов роман *Авен и јазојас у Земљи Ваука* (2003) остао је испрва незапажен вероватно зато што публика тада није била спремна за жанр епске фантастике. Услови су се променили наредних година, када су се појавили филмови и компјутерске игре тог жанра.

У стваралаштву овог писца остварују се различити видови фантастике као сложеног жанровског система:

„Истовремено, Петровић се поиграва конвенцијама забавних жанрова, епске фантастике, SF-приче, хорора, кримића али и искорачује из њих често у домен сатире, хумора и анегдотско поентирање властите нарације. У обликовању ликова и сижеа својих приповедака и романа, Петровић води сложен цитатни дијалог са доменом масовне културе и мас-медија: филма, стрипа, музике, али захвата и у домен фолклорне фантастике и усменог демонолошког предања,

---

3 О принципима лингвостилистичког приступа лексици, в. Ковачевић 2014.

што придаје његовим приповеткама и романима динамичност и особеност, која не почива на апсолутној оригиналности, већ пре на духовитој и оригиналној комбинаторици познатих прича” (Пешикан Љуштановић 2012б: 113).

У нашем корпусу могу се пратити две жанровске линије Петровићеве прозе од првог до најновијег романа (2003–2018):⁴

(а) Романи епске фантастике и хорора: (1) *Авен и јазо-џас у Земљи Ваука*; (2) *Пејџи лејџир*; (3) *Деца Бесџираије*; (4) *Караван чудеса*;

(б) Романи у загонеткама: (1) *Мистерије Гинкове улице*; (2) *Мрачне џајне Гинкове улице*; (3) *Марџина велика зајонейна аванџура*; (4) *Тајне вешџине Марџе Смарџ*; (5) *Марџа Смарџ и ваџар зајонейки*; (6) *Неко се уселио у ону сџару вилу*.

Издваја се *Прича о Јанџу*, како на жанровском тако и на садржајном плану. Док су остала дела нашег корпуса написана у трећем лицу, у овом делу се приповеда у првом лицу. У наратију су укључени мањи жанрови (оглас, административни документ о кућном љубимцу), као и одломци обимнијих жанрова (стрип, часопис за децу, енциклопедија паса). Ово је прича о пријатељству између дечака и пса. Мотив „дечак и пас” типичан је за дечју књижевност, међутим, поглед на свет и приказ стварности у *Причи о Јанџу* – ближи су одраслом читаоцу.

Жанровске одлике Петровићеве прозе одражавају се на избор лексике и стилистичке поступке којима се делује на лексичке јединице. Резултате стилистичке анализе изложићемо према жанровском кључу, пратећи романи на развојном плану.

4 Дела су наведена према хронолошком редоследу првих издања.

3. Резултати стилистичке анализе

3.1. Романи епске фантастике и хорора

У романима епске фантастике и хорора радња обухвата шири простор и већи број јунака. Тиме се отвара могућност за стилогену примену поступка именовања, којем писци дечје књижевности посвећују посебну пажњу (в. Максимовић 2010а; Максимовић 2010б).

3.1.1. *Авен и јазојас у Земљи Ваука*

Како показује лингвостилистичка анализа, први српски дечји роман епске фантастике *Авен и јазојас у Земљи Ваука* има најособенији лексикон у нашем корпусу. Стилистичку доминанту чине *ономасџика* и *ѿерминологија*, с тим што ова два система интерферирају. У роману је приказано 17 екосистема на простору Гондване, праконтинента из доба палеозика. Сваком екосистему посвећено је по једно поглавље романа, које почиње својеврсним каталогом биљних и животињских врста карактеристичних за тај екосистем, при чему се за сваку врсту даје (1) „народни” назив и (2) латински назив. Врсте су описане у посебним текстовним сегментима који подсећају на *енциклопедијске одреднице*. Веома је велики број *номенклаѿурних назива* биљних и животињских врста, који заправо представљају *ѿермине* из области ботанике и зоологије.

Након описа живог света у екосистему, приповедач прелази на приповедање о авантурама „прадечака” Авена. Употребљена су бројна (1) необична имена ликова, затим, (2) имена животиња, (3) имена необичних бића, а посебна пажња посвећена је називима (4) ужег и ширег простора, као и (5) објеката (мост, тунел, ветрења-

ча).⁵ Сусрети главног јунака с необичним бићима и авантуре на широком простору – јесу одлике жанра епске фантастике.

Наводимо карактеристичне примере именовања појединачних ентитета (оними) и номенклатурне називе врста (термини):⁶

(1) Називи простора и објеката: *Гондвана* (праконтинент); *Долина без хоризонџа*, *Валовиџо џросџрансџво*, *Манџрова шума*, *Луџајуџе језеро*, *Обала уџкуса*, *Зелено џроџло*, *Земља Ваука*, *Царевина даобада*, *Прашума Рунауса* (екосистеми); *Гонџород*, *Тундирон* (градови);

(2) Називи објеката и географских појава: *Анџејев мосџ*, *Тихи џунел*, *Иландс* (ветреџача), *Понируџи џоџок*, *Црно језеро*;

(33) Имена ликова: *Авен*, *Улам*, *Ванџи*, *Ефен*, *Ивер*, *Елџи*, *Ича*, *Андер*, *Селон*, *Уџо*, *Крен*, *Гун*, *Глаџал*, *Верџо*, *Уџмар*, *Онвилар*, *Вијед*, *Аниол*, *Алаџ*, *Мијер*, *Емџиџо*, *Лен* (мушка имена); *Улиса* (женско име);

(4) Називи народа: *Вилуси*, *Калемари*, *Араџи*, *Суровари*, *Тундири*, *Томеџи*;

(5) Назив за врсту необичних биџа: *Пенвири*;

(6) Имена необичних биџа: *Сиџ* (име), *Кло* (надимак);

(7) Имена животиџа: *Горд* (јазопас), *Оул* (дивљи кит), *Нал* (дивљи кит);

(8) Номенклатурни називи биљних врста: корџачурка (*Podocnemis loctarius*), бругујера (*Bruguiera parviflora*), метасеквоја (*Sequoia glyptostroboides*), дивља лубеница (*Deya deya*), велика боквица (*Plantago maior*), дуголиста

5 О категоријама у ономастичкој терминологији, в. Шџепановиџ 2002; Шџепановиџ 2003.

6 Стилски маркирана лексика у овом раду веома је бројна, што захтева посебан простор за анализу. Овде наводимо само део примера. Овом приликом неџемо се бавити питаџем које су биљне и животиџске врсте реалне а које измишљене. Познато је да све ове врсте нису постојале у доба палеозоица (нпр. птице и сисари).

нана (*Mentha longifolia*), подземна орхидеја (*Rhizantela aspergillus*);

(9) Номенклатурни називи животињских врста: јазо-пас (*Meles canis*), тлозмија (*Naja vorus*), камилеон (*Difer chamaeleo*), монал (*Lophophorus ihuysi*), уткус (*Macropus tragocamelus*), бабируса (*Babyrussa babyrussa*), фенек (*Fennecus zerda*), сцинкуо (*Scinus scinus*), ампират (*Ampiria ratufa*), бели мрачњак (*Stenocara eburnea*), ждеравац росомах (*Gulo gulo*).

Ономастичке јединице представљају „жизна места” или „јаке позиције” у тексту, „јер се око њих и у вези са њима све догађа” (Јовић 1975: 133) и „могу послужити као почетна тачка у стилистичком декодирању сваког текста” (Катнић-Бакаршић 2001: 271).⁷ Исто тако, у књижевном тексту су стилски маркиране и термилошке јединице, јер њихово примарно лексичко окружење припада научном дискурсу.

Међу називима биљака и животиња јављају се речи које се могу посматрати као *ѝворбени моѝросѝилеми*. На пример, називи врста као што су *корњачурка* (печурка која подсећа на корњачу), или *камилеон* (сисар који подсећа на камилу). Издвајају две изузетно дуге и необичне речи:

(а) *Пиѝхуедоѝифероклоѝѝеѝифинеклоѝѝи* – назив једне врсте необичних бића, за коју се у роману јавља и назив *Пенвири*;

(б) *Усѝеклоѝѝеѝијуѝфредеракехеѝасикло* – име једног њиховог представника, који има надимак *Кло*.

7 Употреба онимских јединица у књижевном тексту уопште, као и код појединих писаца, истраживана је у ономастици и стилистици: Бабић 2012; Богдановић 2009; Ђуровић, Спасојевић 2017; Ковачевић 2012; Лилић 2009; Пецо 2007; Саулан 2011; Спасић 2014а; Спасић 2014б; Спасојевић 2014; Шимуновић 1976. О доприносу досадашњих лингвостилистичких анализа онимских јединица, в. Шћепановић 2019.

Постоје и *семантичкостилеми*, али семантичка померања нису доминантан поступак. Наведимо два примера. У првом, израз *данак у крви* употребљен је у дословном значењу, а у другом примеру, израз *мрива сџиража* контрастира с придевом *жив*, употребљеним у примарном значењу:

Уљеци у Земљи Ваука обично умру чим дају *данак у крви* (Авен и *јазојас*, 39).

Улаз у Тунеле је усред Земље Ваука. Ако *мриву сџиражу жив њрође*, [...] (Авен и *јазојас*, 133).

Поменућемо још пример који показује како од *ајелайива* у говору ликова настаје *оним*. Израз *село изнаг* на семантичком (и ортографском) плану трансформисе се у назив *Село Изнаг* и тиме стиче конотације вишег духовног и сазнајног простора:

[Авен:] Ја сам Авен, из *села изнаг*. [Сип:] Вероватно си видео много више него ја. Ти си из *Села Изнаг*, кажеш (Авен и *јазојас*, 21, 22).

Доминантне стилистичке одлике првог романа – ономастичке и терминолошке јединце – у каснијим Петровићевим делима губе доминацију. Његова каснија романескна остварења одликују се мањом заступљеношћу морфостилема и семантостилема. У наредним фазама стваралаштва писац даје предност јединицама општег лексичког фонда, међутим, и даље остају тенденције које су у избору лексике успостављене у првом роману.

3.1.2. *Пејџи лејџир*

У роману *Пејџи лејџир*, првом српском хорор роману за децу, знатно је ужи опсег простора и мањи број ликова:

(1) Називи простора: *Београд*, *Међусџаница* (гранична зона између живота и смрти), *Тара* (планина);

(2) Имена ликова: *Алекса Рајић* *Куш*, *Влада Грак*, *Толсџој* (надимак домара у дому за незбринуту децу), *Душан*, *Јовица Вук*, *Ненад*, *Гордан*, *Алекса Јакишић*, наставница *Бисенија*, баба *Сара*;

(3) Од необичних бића јављају се духови умрлих: деда *Душан*, адвокат *Јовица Вук*, шумар *Алекса Јакишић*;

(4) Од номенклатурних назива јавља се *Picea alexa alexa* (врста четинара коју је открио јунак Алекса Рајић).

Именоване у *Пеџом леџиџиру* нема вредност стилистичке доминанте. Како на жанровском, тако и на лексичком плану, ово дело доноси заокрет у односу на први роман: писац се одлучио за стилски неутралну лексику, остављајући по страни онеобичавање лексичких јединица.

3.1.3. Деца *Бесџраије*

Роман *Деца Бесџраије* жанровски је сложенији од претходна два остварења: представља комбинацију епске фантастике, авантуристичке бајке, псеудоисторије и словенске митологије. Сличан је првом роману у погледу ширине простора, али има мање имена и номенклатурних назива:

(1) Називи простора: *Азија*, *Сџамбол*, *Белмонџе*, *Елбрус* (само се помињу); *Бесџраија*, *Балкан*, *Србија*, *Рџањ*, *Раденковац*, *Таразона*, *Зли Дол*, *Букова џланина*, *Армавир* (планина), *Пеђина дубња*, *Превој одрон*, *Враџа џланине*, *Сџаза џуџника*, *Бреџ немих урлика*, *Буково село*;

(2) Назив објекта: *Раскрџе* (манастир);

(3) Имена ликова: *Таса*, *Рафајло*, *Клејало*, *Дауд*, *Јеврем*, *Суарџи*, *Кабар*, *Чауш*, *Коско*, *Бжедух*, *Суавар*, *Облак*, *Цикавац*, *Чарџан*, *Јауд*; *Ибрахим Баја*, *Јаро Брадан*, *Сџојан Дероња*; *Срна* (женско име);

(4) Називи народа и становника: *Србин*, *Турчин*, *Грузин*, *Ирац*;

То је уобичајени начин да се човек сроди са овом земљом! *Найтойиши је крвљу и постане твоја (Деца Бесџраије, 33).*
 [Рафајло:] Сад ниси једини *чији је њрод њразан*. Направио сам себи гроб. [Таса:] Добро, ја сам *мој њрод* учинио *њразним* пре него што ће ме сахранити, а ти после! Ти си једини прави *њразнојроди* овде (*Деца Бесџраије, 41*).

Фраземи нису чести. Јавља се фразеолошка синтагма у дословном значењу, што доприноси ироничном нијансирању исказа:

Док је уређивао гроб неког претка, тамошњег млинара *удари њром из ведра неба (Деца Бесџраије, 58)*.

Роман *Деца Бесџраије* тешко је схватљив читаоцима који мало познају жанровске конвенције, као и његов традицијски и митолошки подтекст. Ово Петровићево дело вероватно је најмање отворено према широкој публици и ближе је књижевности за одрасле него дечјој књижевности.

3.1.4. Караван чудеса

У роману *Караван чудеса* још је ужи опсег простора и мањи број ликова него у *Пејом лејџиру*. Ова два Петровићева остварења слична су на жанровском плану – оба романа имају елементе хорора. На лингвостилистичком плану издвајају се малобројни примери необичног именовања:

- (1) Назив простора: *Град за Надавку и Разоноду*;
- (2) Имена ликова: *Адам, Бурлак* (мушки ликови); *Ева, Анкурајџи, Абха Гаури Арјун* звана *Лилијџи* (женски ликови);
- (3) Назив за врсту необичних бића: *црна лејџећа манија* (биће „из другог света”, које „може да послушкује мисли”);
- (4) Имена животиња: *Хаув* (пас), *Бисерка* (коза);

(5) Име играчке: *Уџоџо* (плишана играчка коала).

Роман *Караван чудеса* жанровски је сложен – представља комбинацију научне фантастике, епске фантастике, хорора и параболе о одрастању као авантури. Насупрот жанровској еkleктичности, поједностављује се стилистички аспект лексичких јединица: писац не инсистира на стилски маркираној лексици, него предност даје јединицама општег лексичког фонда.

3.2. Романи у загонеткама

На жанровском плану, ова прозна остварења приближавају се научно-популарној литератури јер омогућавају двоструко читалачко уживање – у занимљивој причи и у научном сазнавању. У складу с функционалностилистичким одликама научно-популарног подстила, *научни џермини* у овој области Петровићевог опуса незнатно су заступљени. Дакле, доминира *лексика оџиџеј фонда* детета које одраста у савременом свету

С друге стране, *оними* имају стилистичку функцију: имена ликова указују на њихове особине, као што су снажљивост и оштроумност, односно, тајновитост и необичност, а називи простора указују на загонетност. Наводимо карактеристичне примере:

(1) Називи простора: *Гинкова улица* (у романима о девојчици Марти Смарт), *Улица љуљашки* (у роману *Неко се уселио у ону сџару вилу*);

(2) Имена ликова: *Марџа Смарџ*, *Венеџор*, баба *Араукарија*, професор *Шизлај* (заједнички су за романе о девојчици Марти Смарт); *Лукијан*, *Бакарије Неухвајљиви*, *Полуџој Миџул*, *Жак Дино*, *Тоџалко*, *Ними*, *Вили Величансџвени*, јунакиње *Луција*, *Делфина*, *Болорма* и *Киси Сџарк* (јављају се у појединим романима о девојчици Марти Смарт); *Лира* („себе [је] назвала *Госџом Луџиколиком*”), *Лун* („себе [је назвао] *Докџором Изумолоџом*”), *Веа*, *Елвира Нула*,

Лил Фјуријус (у роману *Неко се уселио у ону сѝару вилу*);

(3) Имена животиња: пас *Јанї* (у роману *Марїша Смарић и вашир заїонетїки*); стара корњача са Галапагоса која се зове *Духода* (у роману *Неко се уселио у ону сѝару вилу*).

На стилистичком плану, у ових шест романа запажају се следеће одлике: (1) доминира лексика *оїшїиїї лексичкої фонда*; (2) писац не инсистира на *сїилски маркираној лексци*; (3) смањује се разноврсност стилематичких поступака којима су захваћене лексичке јединице.

3.3. Прича о Јангу

Ово дело показује наглашену жанровску разумењеност, чиме се у одређеној мери дезинтегрише приповедна композиција. Писац инкорпорира у текст одређене „ready made” материјале, као што су енциклопедијска одредница, рубрика „Да ли сте знали”, новински оглас, ветеринарски сертификат, фотографија, цртеж, скица, географска карта, плакат.

За разлику од ранијих Петровићевих дела, окренутих традицији и прошлости, од читаоца се сада захтева да влада одређеним културолошком знањем о савременим друштвено-политичким приликама. Наводимо два примера која се односе на међународну изолацију Србије 90-их година прошлог века:

[...] тадашња Србија није била баш *симбол живахне међународне тїрїовинске размене и сарадње* (Прича о Јанїу, 16).

[...] ни наше границе нису биле као *ниска живица око Лихињенишїајна* (Прича о Јанїу, 19).

Петровић је раније мање користио *устїаљене изразе* (међу њима и фраземе) док су у овом делу устаљени

изрази заступљенији.¹ Њихова функција је најчешће да унесу хумор:

[...] рекао бих да је био умерено хировит пас, што је, опет пажљиво бираним речима, пријатна чињеница да је био луд ко њушка (*Прича о Јанју*, 43).

У следећем одломку запажамо како се израз *имајши* који килограм вишка уклапа у причу као поента:

Постоји чувена приповест о томе да се у свакоме од нас боре два вука – племенити бели и злокобни црни. На крају победи онај која више храниш. Можда нема никакве веза са древном причом, али некако баш волим што је Јанг био бео, и што је одувек имао који килограм вишка (*Прича о Јанју*, 34).

Лексичку особеност *Приче о Јанју* представљају називи *производа* (хремотоними): *Зенијов фојто-аја-рај*, *Панасоникова видео-камера, рено 4, фијај* 126, *ије-лица* (аутомобил), *ВХС касета*. Јавља се и друга лексика која подсећа на одређено време: *немачке марке* (новац), *Јуџ Јуд, глобална звезда, елекџронска форма, елекџронски носач њодајака*. Ту су и називи различитих публикација: *Енциклопедија њаса Ђина Пуњетија*, часопис *Полиџикин Задавник*, часопис *Зов*, стрип *Нийер*. Заступљена је и стручна лексика: *резолуција, сџрана валуџа, џржииџе, инвестџиција, инфлација*.

И у овом Петровићевом прозном остварењу јављају се *џермини* и *имена*. На пример, расе паса написане су без одступања у односу на стандардне називе: *францу-*

1 О употреби фразема у различитим функционалним стилевима (посебно у књижевноуметничком стилу), в. Михаљевић, Ковачевић 2006. О употреби фразема у популарној култури, в. Николић, Ђорђевић 2016.

ски *булдої*, *дуїодлаки јазавичар*, *ердел їеријер*, *делїијски овчар*, *шар-їеј*, *велики шнауцер*, *злаїни реїривер*. С друге стране, имена паса подвргнута су посебним стилистичким поступцима: *Проїо Наберзи*, *Тајко Кун*, *Мејди Романова*, *Крејзи Насїа*, *Де Бела Аве Села*, *Пол Дел Жиїоло*, *Ава Изи Дава*, *Расїи Хаус*, *Алба Ал Замало* итд.

Дакле, писац се у *Причи о Јанїу* окреће лексички савременог урбаног друштва, уводећи и одређене стилеме на лексичком плану.

4. Закључак

Посматрано на развојном плану, током година мењао се стваралачки приступ избору лексике у прози Уроша Петровића. Лингвостилистичка анализа показује следеће опште тенденције: (1) мање је морфостилема (необични творбени модели); (2) мање се инсистира на именовању делова стварности за које језик нема име; (3) мање је семантостилема (семантичка померања); (4) мање се инсистира на фраземима, жаргонизмима и другим јединицама са експресивном вредношћу; (5) уводи се лексика блиска детету које одраста у доба савремене технологије; (6) укључују се неуметнички жанрови; (7) уводе се одлике научно-популарног стила (читаоцу се преносе одређене научне чињенице на живописан начин); (8) књиге овог писца представљају мултимедијална дела јер садрже визуелне елементе као што су фотографије, слике, скице.

На жанровском плану, Петровићева романескна остварења су током година све више тежила еклектичком типу романа. На стилистичком плану, лексика показује скоро супротан правац развоја: (1) избор лексичких јединица се све више усмерава ка општем лексичком фонду детета данашњег урбаног друштва; (2)

писац постепено одустаје од стилски маркиране лексике; (3) смањује се разноврсност стилематичких поступака којима су захваћене лексичке јединице.

Ејска фанџасџика као жанр захтева да се посебна пажња посвети језичко-стилском обликовању и именовању простора. Такође, овај жанр захтева да се стилски изоштрено прикажу авантуре главног јунака, као и све препреке и чудновата бића са којима се он суочава, што опет утиче на избор лексема и стилематичке поступке којима се захвата лексика.

Романи у зајонеџикама показују да се писац окренуо популаризацији науке, примењивог знања, стваралачког мишљања и истраживачког духа. Међутим, такав развој није водио ширењу употребе научне терминологије. Одлучујући се за популарну науку, писац је стварао у духу њених функционалностилистичких постулата, а они налажу да текст буде разумљив широком кругу читалаца, што између осталог подразумева доминацију лексике из општег фонда.

Извори

- Авен и јазоџас*: U. Petrović, *Aven i jazopas u zemlji Vauka*, Beograd: Laguna, 2015.
- Деца Бесџраџије*: U. Petrović, *Deca Bestrgije*, Beograd: Laguna, 2013.
- Караван чудеса*: U. Petrović, *Karavan čudesas*, Beograd: Laguna, 2016.
- Марџа Смартџ и ваџар зајонеџики*: U. Petrović, *Marta Smart i vašar zagonetki*, Beograd: Laguna, 2018.
- Марџина велика зајонеџина аванџура*: U. Petrović, *Martina velika zagonetna avantura*, Beograd: Laguna, 2014.
- Мисџерије Гинкове улице*: U. Petrović, *Misterije Ginkove ulice*, Beograd: Laguna, 2008.
- Мрачне џајне Гинкове улице*: U. Petrović, *Mračne tajne Ginkove ulice*, Beograd: Laguna, 2018.

- Неко се уселио у ону старију вилу*: U. Petrović, *Neko se uselio u onu staru vilu*, Beograd: Laguna, 2018.
- Петти лептир*: U. Petrović, *Peti leptir*, Beograd: Laguna, 2015.
- Прича о Јанју*: U. Petrović, *Priča o Jangu*, Beograd: Laguna, 2017.
- Тајне вештине Марте Смарт*: U. Petrović, *Tajne veštine Marte Smart*, Beograd: Laguna, 2016.

Литература

- Бабић 2012: М. Бабић, Међузависност начина именовања ликова и вредносне тачке гледишта у *Проклећој авлији* Ива Андрића, *Српски језик*, XVII/1–2, Београд, 81–94.
- Богдановић 2009: Н. Богдановић, Именослови српских писаца, у: А. Савић-Грујић, Н. Богдановић (ур.), *Именослови српских писаца. Писци и језик* 2, Ниш: Филозофски факултет, 5–6.
- Вучковић 2016: А. Вучковић, *Српски роман за децу на иочетику 21. века у светлу књижевних најада (2001–2010)*, Докторска дисертација, Нови Сад: Филозофски факултет.
- Главнић 2012: Г. Главнић, О фантастичним романима за децу Уроша Петровића, *Детињство*, 3, Нови Сад, 66–74.
- Главнић 2013: Г. Главнић, Ода слободи Уроша Петровића, *Детињство*, 4, Нови Сад, 62–70.
- Главнић 2014: Г. Главнић, Загонетање Уроша Петровића или похвала мудрости 21. века, *Детињство*, 4, Нови Сад, 84–101.
- Ђуровић, Спасојевић 2017: С. Ђуровић, М. Спасојевић, Стилска функција антропонимијских јединица у роману *Време кокошки* Добрила Ненадића, у: М. Ковачевић, Ј. Петковић (ур.), *Српски језик, књижевност, уметност*, књ. 1, (*Српски језик у комуникативној функцији*), Крајевац: ФИЛУМ, 179–188.
- Зорић 2018: М. Зорић, О неким функцијама аориста у роману *Деца Бесираије* Уроша Петровића, у: В. Јовановић, Б. Илић (ур.), *Књижевност за децу у науци и настави*, Јагодина: Педагошки факултет, 103–111.

- Јовић 1975: D. Jović, *Lingvostilističke analize*, Beograd: Društvo za srpskohrvatski jezik i književnost.
- Катнић-Бакаршић 2001: M. Katnić-Bakaršić, *Stilistika*, Sarajevo: Naučna i univerzitetska knjiga.
- Кљајић 2015: Н. Кљајић, *Авен и јазоџас у Земљи Ваука* Уроша Петровића у корпусу изборне лектире – пут ка канонизацији, *Дейџињсџиво*, 2, Нови Сад, 119–131.
- Ковачевић 2012: М. Ковачевић, *Стилистика онимских назива у роману Јоџеџ суганија* Тихомира Левајца, у: М. Ковачевић, *Линџвосџилисџика књижевноџ џексџиа*, Београд: Српска књижевна задруга, 297–309.
- Ковачевић 2014: М. Ковачевић, *стилематична лексика у роману Агресар изџубљених душа* Анђелка Анушића, у: М. Ковачевић (ур.), *Наука и џлобализација*, књ. 1/1, Источно Сарајево: Филозофски факултет, 115–129.
- Лилић 2009: Д. Лилић, *Структура именослова романа Слободана Џунића*, у: А. Савић-Грујић, Н. Богдановић (ур.), *Именослови срџских џисаца. Писци и језик 2*, Ниш: Филозофски факултет, 85–104.
- Максимовић 2010а: Ј. Максимовић, *Антономазијски принципи именовања у именима ликова у књижевности за децу*, у: С. Денић (ур.), *Савремени џренуџак књижевностџи за децу у насџави и науци*, Врање: Учитељски факултет, 202–214.
- Максимовић 2010б: Ј. Максимовић, *Тмезички каламбур у антономазијским именима ликова књижевности за децу*, у: В. Јовановић, Т. Росић (ур.), *Савремена књижевностџ за децу у науци и насџави*, Педагошки факултет Јагодина, 149–159.
- Михаљевић, Ковачевић 2006: М. Mihaljević, В. Kovačević, *Frazeologizmi kroz funkcionalne stilove*, *Jezik*, Zagreb, 53/1, 1–15.
- Николић, Ђорђевић 2016: М. Николић, В. Ђорђевић, *Модификације фразеологизама у српској реп музици*, у: Ј. Петковић, М. Ковачевић (ур.), *Срџски језик, књижевностџ, умеџосџи*, књ. 1, *Језик, књижевностџ, умеџносџи*, ФИЛУМ, Крагујевац, 423–431.
- Паулица 2014а: Н. Паулица, *Јунак савременог фантастичног романа за децу и младе* (на примеру романа Нила Гејмена

- и Уроша Петровића), у: В. Јовановић, Т. Росић (ур.), *Књижевности за децу у науци и настјави*, Јагодина: Педагошки факултет, 329–341.
- Паулица 2014б: Н. Паулица, Хронотоп савременог фантастичног романа за децу и младе (на примеру романа Нила Гејмена и Уроша Петровића), *Дейинство*, 4, Нови Сад, 75–84.
- Пецо 2007: А. Песо, *Lično ime u Sijarićevom romanu Bihorci*, у: А. Песо, *Језик књижевног текста. Библиографија, Изабрана дјела*, VI, Сарајево: Босанско филолошко друштво, 327–338.
- Пешикан Љуштановић 2012а: Љ. Пешикан Љуштановић, Сироче међу духовима – *Пеји лејџир* Уроша Петровића и *Књија о іродљу* Нила Гејмена, у: Љ. Пешикан Љуштановић, *Госіођи Алисиној десној нози*, Нови Сад: Змајеве дечје игре, 127–135.
- Пешикан Љуштановић 2012б: Љ. Пешикан Љуштановић, Фантастични свет у стваралаштву Уроша Петровића – између хорора и хумора, у: Љ. Пешикан Љуштановић, *Госіођи Алисиној десној нози*, Нови Сад: Змајеве дечје игре, 113–127.
- Пешикан Љуштановић 2014: Љ. Пешикан Љуштановић, Простор у фантастичном роману за децу – нацрт типологије на примерима савремене српске прозе, у: В. Јовановић, Т. Росић (ур.), *Књижевности за децу у науци и настјави*, Јагодина: Педагошки факултет, 11–34.
- Саулан 2011: D. Saulan, *Leksička analiza mitopetskog imenovanja u Revizoru N. V. Gogolja, Onomastica jugoslavica*, XX, Zagreb, 173–188.
- Спасић 2014а: Ј. Спасић, Антономазија у поезији *Хиландарија, Узданица*, XI/2, 35–45.
- Спасић 2014б: Ј. Спасић, Восијанска антономазија – вишезначност антропонима, у: М. Ковачевић (ур.), *Српски језик, књижевности, уметности*, књ. 1, *Вишезначности у језику*, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 135–145.
- Спасојевић 2014: М. Спасојевић, Комизам антропонима и когномена у делима Бранка Ћопића, у: Б. Тошовић, *Лирски, хумористички и сајтирички свијет Бранка Ћопића*, књ.

3, *Ђојићево моделовање реалности кроз хумор и сатиру*, Грац: Институт за славистику Универзитета Карл Франц, Бања Лука: Народна и универзитетска библиотека, 347–360.

Шимуновић 1976: Р. Шимуновић, *Име у функцији књижевнога дјела, Ономастика југославика*, VI, Загреб, 241–252.

Шћепановић 2002: М. Шћепановић, *Зооним као ономастички термин*, *Српски језик*, VII/1–2, Београд, 321–327.

Шћепановић 2003: М. Шћепановић, *Српска ономастичка терминологија*, *Свеј речи*, 15–16, Београд, 14–16.

Шћепановић 2019: М. Шћепановић, *Оними под лупом лингвостилистике*, *Српски језик*, XXIV/1–2, Београд, 127–134.

Milka Nikolić

LEXIS OF CONTEMPORARY SERBIAN PROSE FOR CHILDREN IN THE 21st CENTURY DEMONSTRATED ON THE EXAMPLE OF UROŠ PETROVIĆ'S WORKS

This paper discusses the choice of lexis in the present-day Serbian prose for children using the works of Uroš Petrović from the stylistic aspect. The corpus of study is comprised of eleven narrative works of the writer. The analysis showed that, comparing to the writers with similar creative approach, Petrović's prose has the following characteristics: (1) it applies less unusual word formation models; (2) it insists less on naming the parts of reality for which there is no name; (3) it applies less meaningful word shifts; (4) it insists less on phrasemes, jargons, and other units with expressive value; (5) it introduces lexis known to a child that is growing up in the age of modern technology; (6) it includes non-artistic genres in narrative prose; (7) it vividly conveys the scientific facts, slightly using the scientific terms; (8) the books of the writer contain visual elements (photography, images, sketches, graphic representation of

a text). We can conclude that the writer's option of genre affected stylistic methods by which stylistically neutral lexical units transform into stylistically marked. Epic fantasy as a genre requires that the attention is directed towards the linguo-stylistic moulding of space, as well as that a main character's adventure is shown, which influenced the choice of lexis.

Key words: writer Uroš Petrović, Serbian prose for children, genre, stylistic methods, general lexical range, stylistically marked lexis.